מכות ח., ב) לעיל ה. ח) מכוח ח., כ) נעיל ה.
 [לקמן מב:] ערכין יד:,
 (לעיל כו.), ד) [לקמן לד.
 לו.), ס) [רש"ל מח"ו], ו) לשון
 מספות שנץ ואס הקדיש כל אחד שורו של חבירו כנגד כל המותר מהרש"ל. ז) וע' תום׳ לקמן מב. ד"ה גבין, **ח**) [ע מוט מוס' ב"ב ה: ד"ה ואפי'],

תורה אור השלם ו. וַאֲשֶׁר יָבֹא אֶת רֵעֵהוּ בַּיַעַר לַחְטֹב עֵצִים וְנִדְּחָה ידו בגרזו לכרת העץ ונשל

רעהו ומת הוא ינוס אל

אחת הערים האלה וחי:

יאַנוּר װָקָּנִים הָאַנְּיּח וְּהָיּ דברים יט ה 12. אוֹ בֵן יִגְּח אוֹ בַת יִגְּח.

2. או בן יְגָּח או בת יְגָּח בּק בְּשְׁפָט הַוְּה בְּעָשָׁה לוֹ:
שמתו כא לא פּמשְׁפָט הַוָּה בְּעָשָׁה בַּן
בּגַמִיתוֹ בַּאָשָׁר עְשָׁה בַּן
בַּעְמִיתוֹ בַּאָשָׁר עְשָׁה בַּן
גַּיִשְׁה לוֹ: ויִקרא כד יִט בַּעְשָׁה בַּן
גַּיִבְּשָׁה לוֹ: וויקרא כד יִט בַּעְרָ שור בעהו וְמֶבְרוּ אֶת הַשׁוֹר הַחֵי וְחָצוּ אֶת בַּסְפּוֹ וגם את המת יחצון:

שמות כא לה

הגהות הב"ח

(א) גם' כלבו של בעל הבית ומת פטור. נ"ב היינו מכופר אבל מ"מ השור הוא בסקילה בדלעיל דף כג ע"ב:

גליון הש"ם

תום' ד"ה לפומרו וכו' ושבת הוי בכלל נזק. עי' גיטין לף מכ ע"ב מוס' ד"ה ושור: ד"ה הוה אמינא וכו' מק"ו דאדם שאין משלם בופר. כדלעיל דף כו ע"ח:

הגהות הגר"א

(א) תום' ד"ה הקדישו כו' ולר"ע אין מכור. נ"ב ורמב"ם כתב דגם לר"ע מכור (ועי בהגר"א ריש סימן תו):

רבינו חננאל

רב זביד מתני אהא ומצא פרט לממציא עצמו מכאן אמר ר' אלעז' בן יעקב משיצתה אבן מידו הוציא הלה את ראשו וקיבלה, פטור מגלות וחייב בד׳ דברין. מאן המתני אהא חייב בד' דברים, כל שכן אקמייתא דודאי חייב. ומאז דמתני אקמייתא, אבל אהא פטור לגמרי מד' דברין וחייב, וכדרבא דאמ׳ בסוף פ׳ כיצד היתה אבן מונחת לו בחיקו ולא הכיר בה מעולם ועמד ונפלה, לעניין נזיקין חייב, לעניין ד' דברין פטור. ואפי' אנוס חייב בנזק הכין דאמור רבנן בהדיא פצע תחת פצע לחייב על השוגג כמזיד ועל האונס כרצון. ת"ר פועלין שנכנסו לתבוע שכרן מבעל פועל שבא לתבוע שכרו מבעל הבית ונכנס כלא מבעל הבית הנוק רשותו שלבעל הבית והוזק מבהמתו שלבעל הבית, ואפי׳ אם מת. פטור בעל ואם אמ׳ לו בעל הבית הכנס

אקמייםא. הנכנס לחנותו של נגר דכיון דחזייה דעייל איבעי ליה לעיוני: בבית. בביתו ולא בשוק: בותבר' במוסר. שמין מה הזיקו הזה דייק כלומר דינא דסליק האי מעות דמי השור שהוא חלי מקו. במתניתין [לד.] זהו שור האמור בתורה

אחר לית ליה אימתא דרביה האי אית ליה של זה יותר על נזקיו של זה ובאותו אימתא דרביה רב זביד משמיה דרבא מותר משלם מי שהזיק יותר את מתני לה אהא 10מצא פרט לממציא את החלי: מועד בתם משלם במותר. עצמו מכאן א"ר אליעזר בן יעקב ימי כלומר אם הוא הזיק את התם יותר משהזיקו תם: גבז' כמשפט הזה שיצתה אבן מתחת ידו והוציא הלה את ראשו וקיבלה פטור א"ר יוסי בר חנינא יעשה לו. רבנן לא דייקי הזה דמייתי פמור מגלות וחייב בארבעה דברים מאן ליה לדרשה כדלקתן: כך משפט דמתני לה אהא כ"ש אקמייתא ומאן דמתני שור בחדם. דהחי קרח בשור בחדם לה אקמייתא אבל אהא יפטור לגמרי: כתיב או בן יגח וגו': כסחסון ולא כעליון. משפט התחתון משתעי ת"ר יפועלים שבאו לתבוע שכרן מבעל הבית ונגחן שורו של בעל הבית ונשכן במועד וקרא קמא בתם. רבי עקיבא כלבו של בעה"ב ומת פטור ווי אחרים אומרים קרא מיניה: יכול. תם שחבל באדם רשאין פועלין לתבוע שכרן מבעל הבית יהא כמועד לכל דבריו אפי׳ לשלם ה"ד אי דשכיח במתא מ"מ דאחרים אי מן העלייה: מגופו משלם. ואם אינו שוה כנגד כל החבלה יפסיד דשכיח בבית מ"מ דת"ק לא צריכא בגברא דשכיח ולא שכיח וקרי אבבא ואמר להו אין מר סבר אין עול תא משמע ומ"ם ניזה ואינו נוטל אלא השור: לפוטרו מחרבעה דברים. דהכי משמע משפט זה יש לו לשלם נזק שלםה ולא משפט אין יקום אדוכתך משמע תניא כמ"ד אין קום אדם החובל בחבירו: הני מילי לער אדוכתך משמע דתניא פועל שנכנם לתבוע לחודיה. משום דלח חסר ביה שכרו מבעה"ב ונגחו שורו של בעה"ב ממונא: אבל רפוי ושבת. דחסר ביה או נשכו כלבו פמור אע"פ שנכנם ברשות ממונא אימא כי נזק נינהו ומיחייב: אמאי פטור אלא לאו דקרי אבבא ואמר קמ"ל. יתורא: בותבר' נוטל את ליה אין וש"מ אין קום אדוכתך משמע: מתני', ישני שוורין תמין שחבלו זה את השור. דהיינו חלי נוק: גבו' יושם שור. המזיק בב"ד ויתן לו מזיק זה משלמין במותר חצי נזק ישניהן מועדין ובשוה מנה שנגח לשוה מאתים ואין משלמין במותר נזק שלם יאחד תם ואחד הנבילה שוה כלום קמיירי: הוחלט מועד מועד בתם משלם במותר נ"ש תם השור. השור עלמו יקח. ולקמן מפרש במועד משלם במותר חצי נזק יוכן שני מאי בינייהו: שותפין נינהו. בההוא אנשים שחבלו זה בזה משלמין במותר שור דמשתעי ביה קרא שוינהו רחמנא שותפין וקרא משתעי בשוה נזק שלם "אדם במועד ומועד באדם משלם במותר נזק שלם אדם בתם ותם באדם מאתים שנגח לשוה מאתים כדתנן יאדם בתם משלם במותר נזק שלם יתם הלכך הכא דמזיק אינו שוה אלא באדם משלם במותר חצי נזק יסר' עקיבא מנה נוטל את השור: הקדישו ניוק איכא בינייהו. לרבי ישמעאל אומר אף תם שחבל באדם משלם במותר נזק שלם: גבו' ת"ר יכמשפט הזה יעשה לא קדיש ליה לרבי עקיבא קדיש: לו כמשפט שור בשור כך משפט שור כיון

לא ילא: וחייב בד' דברים. דהוה ליה פושע שזרק למקום שבני

אדם מלויים: מאן דמתני אהא. חייב בארבעה דברים: כל שכן

באדם מה שור בשור תם משלם חצי נזק ומועד נזק שלם אף שור באדם תם משלם חצי נזק ומועד נזק שלם ר'. עקיבא אומר כמשפט הזה, כתחתון ולא כעליון יכול משלם מן העלייה ת"ל יעשה לו מגופו משלם ואינו משלם מן העלייה ורבגן זה למה לי לפומרו מארבעה דברים ורבי עקיבא לפומרו מארבעה דברים מנא ליה נפקא ליה ימאיש כי יתן מום בעמיתו יאיש בעמיתו ולא שור בעמיתו ורבנן אי מההיא הוה אמינא צער לחודיה אבל ריפוי ושבת אימא ליתן ליה קמ"ל: בותני שור שוה מנה שנגח שור שוה מאתים ואין הנבילה יפה כלום נוטל את השור: גבו' מתניתין מני רבי עקיבא היא דתניא יושם השור בב"ד דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר הוחלט השור במאי קמיפלגי ר' ישמעאל סבר יסבעל חוב הוא ווווי הוא דמסיק ליה ור' עקיבא סבר משותפי נינהו וקמיפלגי בהאי קרא יומכרו את השור החי וחצו את כספו ר' ישמעאל סבר לבי דינא קמזהר רחמנא ור"ע סבר לניזק ומזיק מזהר להו רחמנא מאי בינייהו הקדישו ניזק איכא בינייהו בעא מיניה רבא מר"נ מכרו מזיק לר' ישמעאל מהו כיון דא"ר ישמעאל בעל חוב הוא וזוזי הוא דמסיק ליה מכור או דלמא

נמי איכא בינייהו אלא חד מינייהו נקטים: איבא בינייהו. דלרבי ישמעאל אין קדוש ואם תאמר ואמאי אין קדוש למאן דאמר בפרק כל שעה (פסחים דף ל:) למפרע הוא גובה וי"ל דלמאן דאמר למפרע הוא גובה היינו היכא דגבאו לבסוף אבל הכא אם נתרצה ניזק לבסוף לקבל המעות ולא גבאו לרבי ישמעאל אין קדוש ומכל מקום לרבי עקיבא קדוש דשותפין

ונכנס והווק, בעל הבית חייב. ואם הוא בעל הבית שהוא פעמ׳ מצוי בשוק פעמ׳ אינו מצוי בשוק, ובא ועמד בשער וקראו לבעל הבית והשיבו ואמ׳ לו אין ונכנס והווק, פטור בעל הבית שלא היה לו להיכנס, דאין לאו משמע עול אלא קום אדוכתיך משמע. ותניא הכי סתמא דתניא. פועל שנכנס לתבוע שכרו מבעל הבית ונגחו שורו שלבעל הבית או נשכו כלבו שלבעל הבית ומת פטור אע״פ שנכנס . ברשות. ברשו׳ אמאי פטור, אלא לאו כגון דקרא אבבא ואמ׳ ליה אין, ועל והוזק, פטור. ש״מ אין קום אדוכתיך משמע, ש״מ. ב׳ שוורים תמים שחבלו זה בזה משלמין במותר חצי נזק כו׳. אדם בתם ותם באדם, אדם בתם משלם במותר נזק שלם. ותם באדם משלם במותר חצי נזק. ר׳ עקיבה אומ׳ אף תם שחבל באדם משלם במותר נזק שלם. ת״ר או בן יגח או בת יגח כמשפט הודה נפטר במוחות הב נקר. ר כק בהוחות הקר הנה שהובר במה במלכם במה נק שהוב היו שהוב החולה במה במה במה המה במה במ הזה רעשה לו, כמשפט שור בשור כן משפט אדם באדם כו?. פרשה זו תחילתה וכי ינה שור את איש מפרש בתם, ואם שור נגה המיתה נגח הוא מתמול מפרש במועד. בתם הוא אומ׳ ובעל השור נקי, ובמועד כתי וגם בעליו יומת, אם כופר יושת עליו. הנה במיתה פירש דין התם ודין המועד, לנזקין לא פירש. כשחזר וכתב או בן יגח או בת יגח, למאי אתא, לדברי הכל לנזיקין הוא דאתא. ת"ק סבר כמשפט הזה יעשה לו, כמשפט נזקי שור בשור, תם חצי נזק מועד נזק שלם. אף שור שהזיק אדם, תם חצי נזק

אחר ליה ליה אימסא. דנפח עליה והוה ליה לאסוקי אדעתיה שמא והוציא הלה את ראשו. לא דמיא להיה תחתיו כרים וכסתות דשלהי כילד הרגל (לעיל כו:) דאין לו לחשוב שיסלקו

הכרים וישנרו הכלים: אי דשביח בשוקא מאי מעמא דאחרים. פירוש ימתינו עד שימלאהו בשוק חוץ לבית ואית ספרים דגרסי אי

דשכיח במתא דכיון שאין רגיל לצאת חוץ מעירו הרבה פעמים ימלאהו חוך לביתו אבל לא שכיח במתא כעין רוכל המחזר בעיירות יש להם רשות ליכנס שלא ילך לו:

בנברא דשכיח ולא שכיח. מי

שכיח פשיטא ליה דקום אדוכתך משמע ואי לא שכיח א"כ ודאי עול תא משמע: תגיא במ"ד קום ארוכתך משמע. וע"כ נשכיח ולא שכיח דאי בשכיח זה לא היה קורא נכנס ברשות דפשיטה דקום הדוכתך משמע: שבר שוורים תמים שחבלו זה בזה בו'. תיתה דכולה מתניתין שאין לריכה היא וי"ל דלרבי עהיבא אנטריך שלא תאמר כיון דאית ליה יוחלט השור לניזק אם כן שורו של זה קנוי לזה יוחם הקדישו קדוש קמ"ל דלא אמרינן הכי ואפילו לרבי ישמעאל נמי נ״מ אם נאבד האחד שלא יאמרו הבעלים אגבה כל חלי נוקי משלך ואתה תפסיד נוקך שנאבד

שורי שמשתלם מגופו: ורבנן הוה למה לי לפומרו בו'. וא"ת לרבנן כמשפט למה לי דבלה כמשפט ידעינן דתם בחדם משלם ח"נ דמהיכא תיתי לשלם נ"ש וי"ל דכיון דהזה אנטריך למכתב לפוטרו מארבע׳ דברים אי לאו כמשפט שור בשור לא הוה דרשינן הזה לפוטרו מארבעה דברים אלא הוה דרשינן הזה כרבי עקיבא הזה כתחתון ולא כעליון דהכי מסתברא טפי: לפוטרן מארבעה דברים. תימה מכמשפט שור בשור כך משפט שור באדם שמעינן ליה וי"ל דזה אין ללמוד משום דגבי שור לא שייכי ארבעה דברים דלער ובושת ליכא ורפוי ° ושבת הוי בכלל נזק דכששמוהו כמה היה שוה מתחילה וכמה הוא שוה עכשיו שאם ירלה בעליו לא ירפאהו אלא ימכרהו מיד ויקנה אחר נמצא כשמשלם לו יכול לקנות שור בשלו אבל אדם על כרחך לריך לרפאות עלמו ושבת נמי איכא: הוה אמינא צער לחודיה. יש

ספרים דגרסי לער ייובושת אבל רפוי ושבת לא וא"ת מהיכא תיתי דליתב ליה אי ° מק"ו דאדם שאין משלם כופר מה לאדם שמשלם לער וי"ל דלא שייך ביה פירכא דמאי דכתיב באדם שמשלם רפוי ושבת אין אלא גלוי מילחא בעלמא שכל זה חשיב נזק ונזק מלינו בהדיא בקרא

שהשור משלם: הקדישו ניזק איכא בינייהו. ה"מ למימר דלמר

יכול לסלקו ולמר אין יכול לסלקו וכן מכרו מזיק דלרבי ישמעאל מכור לרדיא כדאמרינן בשמעתא [א]ולרבי

כיון עקיבא אין מכור וכן שיבח מויק או כיחש מזיק כדאמרינן לקמן ומילי טובא דדריש בשור שנגח ארבעה וחמשה (דף לו:)

ממעט השור מלשלם ד' דברין. ורבנן מאיש בעמיתו הוה אמינא צער לחודיה דהכין כתי' מום, ומום צער לחודיה משמע, אבל ריפוי שבת ובשת אימא כנזק דמי וליתן ליה, קמ״ל. ו**הילכת׳** כרבנן דגרסי׳ בתחלת פרקין קמא א) תבריה ר׳ עקיבה לגזיזיה. מ**תני׳.** שור שוה ק׳ שנגח לשור שוה ר׳ ואיז הנבלה יפה כלום נוטל את השור. מתני׳ ר׳ עסיבה. דתניא יושם השור בב״ד דברי בותב. אם החוק שבמה לאהר שהור הקורבת המוכלום במילי אהורטה בהנגד לקבור, הדוג אים טוחה בבי הדבר רי ישמעל, רי עקיבה אומי החולט השור. קסבר רי עקיבה שותפי נינהו, וכי כתי ומכרו את השור החי וחצו את כספו, לניוק ומזיק מזהר להו רחמנא, והרשות ביד הניוק למכור שני ומכרו וחצו את כספו, הנוטל כסף הוא המוכר. רי ישמעל סבר בעל חוב הוא וזווי הוא דמסיק, ולבי דינא מזהר להו למכור השור ולפרוע את חובו שלזה, שני ומכרו את השור החי וג׳. מאי בינייהו, אמר ר' יוחנן היקדישו ניזק, לר' עקיבה מוקדש לר' ישמעל אינו מוקדש. והילכת' בהא כר' עקיבה דסתם מתני' כותיה.

א) ה, א. ופר׳ הר״ח שם פי׳ מבריה ר׳ עקיבה לגוזיה שיבר כלי זיינו שלוחם בהן כלומר חזר בו דמניא ר׳ עקיבה אומר יכול ישלם מן העלייה

מוסף רש"י . ומצא את רעהו ומת. שהיה חברו שם בשעה שהרים זה הגרון חייב (ערכין ל:) משמע שהוא שם ומלאו משמע שהוא שם ומנאו נשירת נשל הגרול, פרט לממציא את עצמו. לחרי כן הוציא הלה את ראשו מן החלון וקיבל האבן במלחו מכות ח.) שפטור זה מגלות תם ותם באדם ושמו ב"ד חבלה שחבל שור באדם יותר מחבלה שחבל האדם בשור, משלם בעל השור אותו עודף נזק שלם. געל השור משלם אותו מותר מה שלם (ערכין יד:). איש בעמיתו. הוי נדין נתינת מומין, ולא שור בעמיתו. של בעליו (לעיל

םד א מיי׳ פ״ו מהלכות רולח

סמג עשין פה: סח ב מיי פ״א מהלי חובל ומזיק הלי יט סמג עשין

ע טוש"ע ח"מ סי׳ תכ סעיף

ם גד מיי' פ"י מהל' מקי ממון הל' יא וע"ש

במ"מ סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סי שפט סעיף י

: בהג"ה

ע ה מיי פ"ט שם הלי יד

סמג עשין סו טוש"ע ח"מ

םי׳ מב:

סיי תב. עא ו ז מייי שם טוש"ע שם: עב ח (מיי' פ"א מהל' חובל

טוש"ע ח"מ סי תכא סעיף

עג ט מיי׳ פ״ו מהלכות נוהי

סו טוש"ע ח"מ סי תה סעיף

:6

עד י מיי׳ פ״ו מהל׳ חובל ומזיק הלכה א סמג

עשין ע טוש"ע ח"מ סי׳ שעח

סו טוש"ע ח"מ סי' תה סעיף

יי. עו מ מיי פ"ט שם הלי יב

וע"ש סמג עשין פו טוש"ע ח"מ סי׳ תא סעיף א:

ממנו הלכה ג ממג טשיו

פ"ז מהל' מקי

סעיף א: עה כל מיי׳ פ״ו נ

ממון הלכה ג סמג עשין

ומזיק) סמג עשין ע

ושמירת נפש הלכה ט

רבינו חננאל (המשך) מועד נזק שלם. כז יעשה לו. ליה לקרא לומ' כמשפט יעשה לו. מאי טעמ׳ כת׳

הזה, ללמדך שזה דין כתחתון ולא כעליון. לפי שבתחילת הפרשה שבומילינו הפושה המחדה התם והוא נקרא עליון, ואחריו כתי׳ ואם שור נגח הוא. המועד והוא הנקרא ודייק ר' עקיבה הזה, הסמוך לו, והוא תורת התחתון והוא המועד. יכול ישלם מן המועד. יכול ישלם מן העלייה, כיון שאע״פ שהוא תם באדם משלם נזק שלם כמועד נדין אותו בכל דבר כמועד, ת״ל יעשה לו, מגופו משלם ולא מן העלייה. ורבנן הזה, כשם שאין בזה ד׳ דבריז אלא כופר בלבד. כד אין שור באדם משלם ארבעה דברים אלא נזק

בלבד. ור' עקיבה נפקא ליה משלם ארבעה דברים ולא

נינהו